

Ur museisamlingarna

Denna sommar kommer det från museihåll att bli en invehering av dekorerade allmogemöbler i Sörmland .

Här i Mellansverige har vi ett ganska enkelt bestånd av dessa möbler , och man har ganska få uppgifter om vilka målarna kan ha varit . Till skillnad mot de möbler, framför allt skåp som man har i de norrländska landskapen och Dalarna, likaså i de sydligaste provinserna har dessa ett rikligt mönster av prunkande blomstermotiv i en mångfald färger . Där har man även en god vetskap om vilka de målade konstnärerna har varit .

Här på Bergströmska gården har vi i allmogerummet ett skåp och ett skrin samt i övre hallen en skrivpulpet dekorerade med ett genomgående mönster av målade tulpaner . Dessa ser i all sin enkelhet ganska påvra ut . Man reflekterar över målaren - kunde han inte ha målat lite mer fantasifullt , eller tänkte han att tulpanen är sig själv nog ?- Ja, det kan

ske den kunde vara , om man betänker att tulpanen vid denna tid , år 1788 , var en verklig lyx .

Mary Håkansson.

foto: Bernt Pettersson

S:t Olof

Medlemsblad för hembygdsgörelingen

Årg. 5 Nr 2 1995

S:t Olofs Gille i Torshälla

VÅRBESTYR I TRÄDGÅRDEN VID BERGSTRÖMSKA GÅRDEN

foto : Bernt Pettersson

Mary Håkansson , Ingrid Pettersson och Doris Lindblom arbetar för att göra trädgården vacker inför sommaren . Vi behöver fler hjälpande krafter . Anmäl Ert intresse till Ingrid tel : 35 65 43 .

Åldermannen har ordet

* Våren är årsmötenas tid. Gillets årsmöte har kommit att bli beroende av påsken, hur underligt det än kan låta. Eftersom vi gärna vill göra någon liten utställning som öppnas i samband med årsmötet och den måste komma före Kyrkans sedvanliga konstlotteri-utställning med vinstutlämning Palmsöndag är tiden given för oss.

* Den nya styrelsens sammansättning återfinns på sidan 7. Den stora förändringen är, som ni kan se, skifte på kassörs- och sekreterareposterna. Vi tackar samtidigt Karl-Erik Kangas för hans tid som kassör.

* Vårt medlemsantal ligger tyvärr ganska lågt i relation till Torshällas folkmängd, det stod klart för oss tre som representerade Gillet vid Södermanlands hembygdsförbunds årsmöte i Nyköping den 5 maj.

Det förefaller vara betydligt svårare att knyta stadsbor till hembygds-rörelsen, och kunna behålla dem där, än att samla landsbor. Detta märker också kassören av när det är dags att betala in årsavgifterna! Rörligheten i en stad är betydligt större och människor hinner många gånger inte rota sig förrän det är tid för uppbrott. Ute på landet har man mer som förenar, inte minst släktband, och i dessa dagar mycket att kämpa för.

* Vårens stora kraftprov var den 1700-tals måltid som Gillet arrangerade i Kyrkans Hus i samband med Bellman-

festivalen och vars behållning tillföll Luther-hjälpen.

Före måltiden fick gästerna i ord möta några gestalter från ett svunnet 1700-tal: en tillfällig besökare i staden, dess kyrkoherde och dess borg-mästare, en välkänd guldsmed och tillika rådman samt stadens pedagog. Man fick också tillfälle att beskåda ett uppdukat matbord, alltigenom äkta 1700-tal, och lyssna till ett litet anförande om den tidens matkultur innan det var dags att pröva de fem rätter som för kvällen dukats upp. Och mitt under festligheterna dök herr Bellman själv upp och roade gästerna med några av sina egna kompositioner. Det var en kväll att minnas.

* Så till sist en vädjan, samma som varje vår. Kom och hjälp till att hålla trädgården vid Bergströmska gården i ordning. En allt för liten grupp gör ett jättearbete men måste få hjälp. Ansvaret måste delas på fler. Vi känner stor tacksamhet mot makarna Nilssons döds-bo, det vill säga barnen, som låter oss Torshälla-bor få utnyttja denna härliga gamla trädgårdstomt som en gång tillhört Bergströmska gården. Varje torsdag kl 14- 16 är avsatt till trädgårdsvård och all upplysning kan Du få genom Ingrid Pettersson tel 35 65 43.

Vi ses på gården i sommar.

Margareta Lindén

Birgitta och Kåre Widén på Bergströmska gården.

foto : Bert Pettersson .

Vid en av höstens temakvällar på Bergströmska gården " Vid aftonlampans sken ", underhöll Birgitta och Kåre Widén från Västra Rekarne Fyrklöver. De berättade hur man roade sig på landsbygden under 1850 - 1900, när det gällde folklig musik och dans. Det intressanta anförandet illustrerades med sång och fiolspel.

Birgitta och Kåre berättade att under andra hälften av 1800 - talet hade man inga krav på att samlas i någon lokal. Sommartid samlades man helt enkelt vid något vägskäl och hade spelmän med sig . Det enda nöje man hade var att dansa och av praktiska skäl träffades man mellan mjölkningarna .

En av de äldsta långdanserna är kadriljen, som kom från Frankrike. I den dansen kunde många delta. Det var inte den typen av långdans som vi dansar runt granen, utan man dansade från gård till gård och från stuga till stuga. Spelmännen hann ju inte med i svängarna , så de dansande sjöng i stället enkla melodier.

I mitten av 1800-talet kom schottisen från Skottland och Frankrike och från Balkan staterna polskan, vars äldsta form är släng polskan . För att kunna dansa polska behövdes inget stort utrymme , så man intog en fläck på golvet och är stod man och höll om varandra. Och det var väl det som var det viktigaste . I slutet av 1800 - talet kom så polskan men den försvenskades något . Det förekom inte bara musik och dans , utan man sjöng mycket , mest korta visor, när man vyssjade barn och sjöng till bords .

De dans - och sånglekar man använde sig av , lever kvar i våra sånglekar vid midsommardanserna , julfesterna och julgransplundringarna . Redan på 1600 -talet gjordes de första uppteckningarna av " Råven raskar " slutade Birgitta och Kåre sin berättelse om gången tid .

Marianne Farving.

Program för Torshälla Hembygdsförening S:t Olofs Gille och Bergströmska gården

SOMMAREN 1995

Hantverksdagar

på Bergströmska gården kl 14-17 med underhållning kl 15

- 29 juni** borstbinderi, kvasttillverkning, textilt konsthantverk, spinning, kardning, tvåändsstickning, tillverkning av dockor, tennbroderi mm
- 6 juli** näverslöjd, frivoliteter, knyppling, träslöjd, renovering av gamla bruksmöbler, eterneller, tennbroderi mm
- 13 juli** växtfärgning, eterneller, färska örtekryddor, halmarbeten, tennfigurgjutning, tennarbete, stenslipning, docktillverkning, försäljning av spettekakor, porslinsmålning, tennbroderi mm
- 20 juli** bandvävning, rotarbete, renovering av gamla bruksmöbler, eterneller, färska örtekryddor, docktillverkning, tillverkning av marsipanfigurer, tennbroderi mm
- 27 juli** Näverslöjd, spinning, eterneller, färska örtekryddor, tovning, träslöjd, frivoliteter, bokbinderi, tennfigurgjutning, tennarbete, tennbroderi, bokbinderi mm
- 6 augusti** Hembygds gårdarnas dag kl 11-15
Friluftsgudstjänst i folkton kl 11, därefter servering, underhållning och hantverkare i arbete. Porslinsmålning, renovering av gamla bruksmöbler, tovning, korgflätning, spinning, bokbinderi, svarvning enl medeltida metod, tennbroderi mm

Övriga arrangemang

- Midsommardagen,** högmässa i folkton i Torshälla kyrka kl 10 med efterföljande sommarfest på Bergströmska gården.
- Utställning** Broderi i vitt, rött och blått
- Sommarmusik** i Torshälla kyrka varje torsdag under juli månad kl 14. Därefter kaffe på Bergströmska gården.
- Stadsvandring** med Calle Larsson torsdagen den 6 juli kl 14, torsdagen den 27 juli kl 18.30 utgår från Rådhus-torget och slutar på Bergströmska gården

Arrangemangen sker i samarbete mellan **Torshälla hembygdsförening S:t Olofs Gille, Torshälla kommunalförvaltning, Torshälla församling** och **Studieförbundet Vuxenskolan.**

Maja lever ! - Ja , så skulle man kunna utropa efter att ha skådat henne på nytt. De flesta torshällabor tänker säkert vid detta utrop på skeppare Flodbergs jakt med detta namn . Av en händelse har det kommit till min kännedom att hon lever - inte bara i tanke - världen, utan också i sinnevärlden - men som en fartygsmodell.

I Holmens f.d.skola står hon modell sedan ett antal år tillbaka . Hur hon har hamnat i PRO - lokalen känner man inom föreningen inte till . Vid förfrågan kände man inte heller till vem som är hennes skapare .

Av en ren händelse har vi dock fått en av Elof Maxes klippböcker i vår hand . Bland de intressanta artiklarna finns även en intervju med *Majas* skapare - Arvid Svärd . Han är där avporträtterad tillsammans med sin skapelse . Artikeln bör vara publicerad omkring 1971 och Svärd berättar att han under årens lopp har byggt flera segelbåtar som har seglat i de lokala regattorna . De större båtbyggena får dock vila till sommarens - fast jag fortsätter ju förstås med lite mindre knåp . Här ska du få titta på Flodbergs *Maja* hur hon såg ut fast hon var ju trettio större i verkligheten. Denna modell är på pricken lik *Maja* , för henne har jag pumpat läns många gånger. Och en god seglare var hon också ”, tillägger Arvid Svärd.

I en tidigare artikel berättar Elof Maxe om skepparoriginalet Flodberg : *Maja* , den sista seglande yrkesskutan i Torshälla var en vacker och mycket god seglare som tillhörde skeppare Josef Israel Axel Flodberg . En stormig natt 1915 på Granfjärden blåste skutan upp på land vid Djurgårdsudd i Fogdö och

foto : Berndt Pettersson

där ligger den ännu . Vintern 1970 planerade dock , den numera bortgångne fabrikören Evert Länkvist , att försöka bärga *Maja* och restaurera och lägga upp henne vid segelsällskapets holme Lövskären. Bärningen kom dock aldrig till utförande och *Maja* ligger där hon sjönk.

Flodberg var stadens siste skeppare och hans minne finns bevarat i bl.a. gatan med hans namn ” Flodbergs - gatan” i Gökstensområdet. Flodberg var född 23/12 1839. Hans släkt kom från Gärtre gård i Vallby socken, belägen strax utanför stadsgränsen . Han tillbringade sina sista år i Torshälla ålderdomshem och avled 2/7 1925 .

Äldre torshällabor minns Flodberg som ett stort original och det går otaliga historier om honom . Första gången vi stöter på honom är som skeppare för Nyby bruk då han för dess jakt Sofia . Därefter införskaffar han egna jakter - först en skuta som kallades *Sankt Josef* följt av *Sandkilen* och slutligen *Maja* .

I Torshälla kan vi nu skryta med inte bara en jaktmodell - *S:ta Brita* i församlingshemmet utan även *Maja* i PRO - lokalen. Till hösten detta år är det inte otroligt att hembygds - museet kommer att berikas med ytterligare en modell - *S:t Jacobus* .

Leif Persson .

**Hembygdsföreningen
S:t Olofs Gille
Torshälla**

Styrelse :

Margareta Lindén , ålderman , tel: 356883
Erland Nilsson , v. ålderman , tel: 357654.
Eric Enlund , gärdesman , tel: 355575
Stig M. Olsson , syssloman , tel: 355667
Marianne Farving , skrivare , tel: 356463
Leif Persson , övr. ledamot , tel: 355541
Östen Belin , övr. ledamot , tel: 358703

suppleanter :

Ingrid Pettersson , tel: 356543
Siv Almgren-Andergrim , tel: 358415
Eva Jönsson , tel: 357037

Museiansvarig :

Mary Håkansson , tel : 356134

Redaktionskommitté :

Marianne Farving , Leif Persson .

Medlemsavgift : 50 kr för enskild och
75 kr för familj . Postgiro : 26 81 47 - 6.

**Bergströmska gården-hembygdsgården
Lilla gatan 12 , Box 41 , 016 / 35 50 76**

Museet öppet torsdagar april - september kl. 14 - 16 . Övrig tid visning för grupper efter beställning per telefon : 35 61 34 eller 35 68 83.

Torstryck , Torshälla 1995.